



JOENSUU 8.11.2008

Uusi lastensuojelulaki – lastensuojelun ja päivähoidon kumppanuus

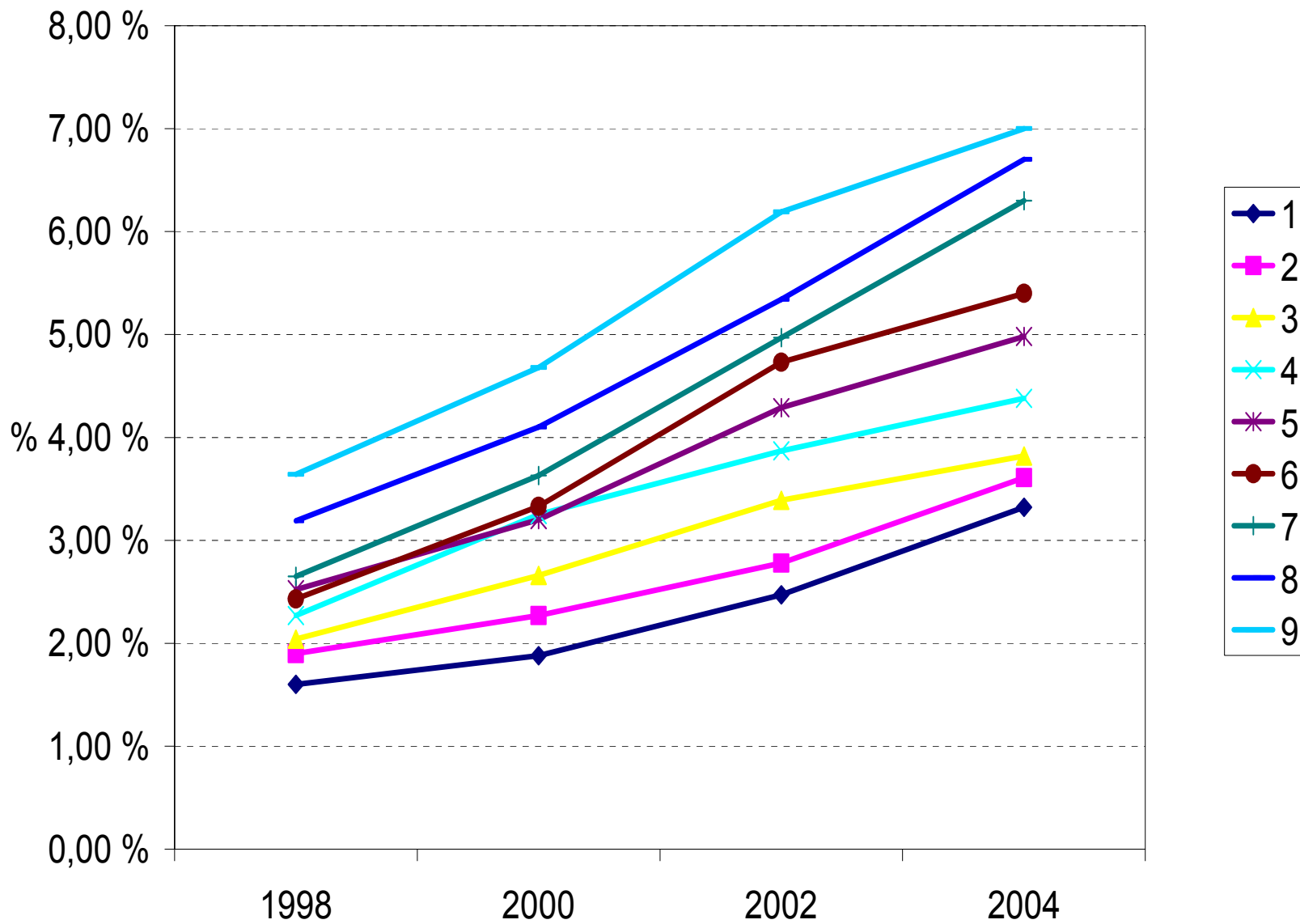
Lääninsosiaalitarkastaja Marita Uusitalo, Itä-Suomen
läninhallitus



- Vähintään 65 000 nuorta on vaarassa joutua syrjäytetyksi (HS 17.3.08)
- Sosiaali- ja terveystalvveluilla ei ole onnistuttu vähentämään lastensuojelun tarvetta (HS 18.3.08)
- Huostassa olevien lasten määrä on kasvanut viime vuosina 2-6 % vuosivauhtia.
- Itä-Suomen läänissä oli vuoden 2007 lopussa 1688 lasta sijoitettu kodin ulkopuolelle ja 7002 lasta lastensuojelun avohuollon tukitoimien piirissä



Erityisopetuksessa olleiden osuudet luokka-asteittain





- Lasten ja nuorten masennuslääkkeiden käyttö on lisääntynyt jatkuvasti. Erityisen voimakasta lisäys on ollut Itä-Suomen läänissä.
- Psykiatrasta laitoshoidtoa mielenterveysongelmiin saaneiden lasten ja nuorten määrä on Itä-Suomen läänissä korkeinta.
- Kouluterveydenhuollon palveluihin pääsy on vähentynyt koko ajan, esimerkiksi Joensuussa yhdellä kouluterveydenhoitajalla on keskimäärin 795 oppilasta.



Uusi lastensuojelulaki

- Eduskunta hyväksyi 14.2.2007 ja presidentti vahvisti 13.4.2007 lastensuojelulain ja eräät siihen liittyvät lait
- Lastensuojelulaki (417/2007) sekä lait kansanterveyslain, erikoissairaanhoidolain, nimilain ja hallinto-oikeuslain 7 ja 12 b §:n muuttamisesta (418/2007, 419/2007, 421/2007 ja 422/2007) tulevat voimaan **1.1.2008**
- Laki opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain 50 §:n muuttamisesta (420/2007) tulee voimaan **1.8.2008**
- Lastensuojelulain laitoshuollon henkilön ja hoidettavien lasten määrää koskevissa säännöksissä (59 §:n 1 ja 2 mom. sekä 60 §:n 2 mom.) siirtymäaika **1.1.2011** saakka



Vastuu lapsen hyvinvoinnista

LsL 2§

- Vanhemmilla ja muilla huoltajilla on ensisijainen vastuu lapsen hyvinvoinnista
- Lasten ja perheiden kanssa toimivien viranomaisten on tuettava vanhempia ja huoltajia heidän kasvatustehtävässään ja pyrittävä tarjoamaan perheelle tarpeellista apua riittävän varhain sekä ohjattava lapsi ja perhe tarvittaessa lastensuojelun piiriin.

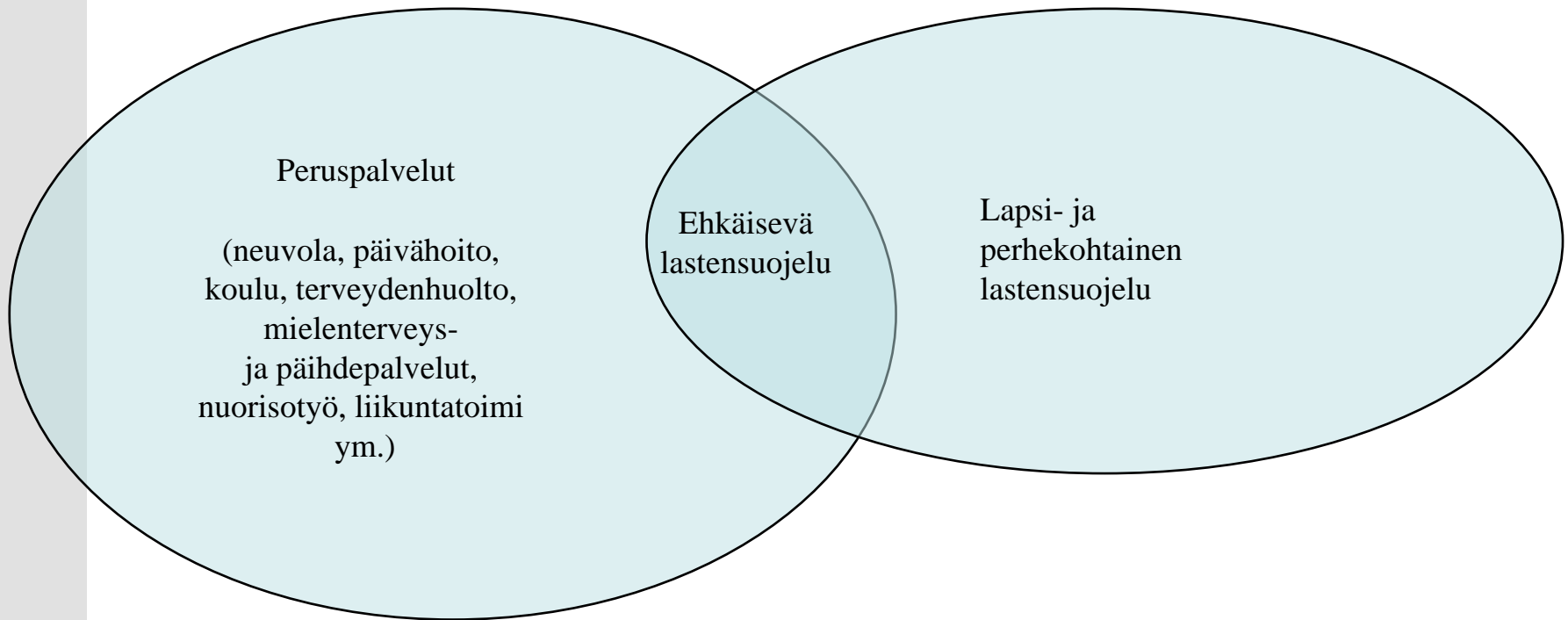


Lain tavoitteita

- ⇒ Lapsen edun ja oikeuksien huomioon ottaminen entistä paremmin lastensuojelua toteutettaessa
- ⇒ Lapsen ja hänen perheensä tarvitsemien tukitoimien ja palvelujen turvaaminen
- ⇒ Viranomaisten yhteistyön parantaminen
- ⇒ Ongelmiin puuttuminen entistä varhaisemmin
- ⇒ Tuen vaikuttavuuden parantaminen
- ⇒ Lapsen ja vanhempien oikeusturvan parantaminen erityisesti lastensuojelun päätöksenteossa



Lastensuojelun kokonaisuus



> Lastensuojelun suunnitelma (12 §)



Lain sisältö

- 1 luku. Yleiset säännökset
- 2 luku. Lasten hyvinvoinnin edistäminen
- 3 luku. Lastensuojelun järjestäminen
- 4 luku. Lapsen osallisuus
- 5 luku. Lastensuojeluasiakkuuden alkaminen
- 6 luku. Menettelysäännöksiä
- 7 luku. Avohuolto
- 8 luku. Lapsen kiireellinen sijoitus
- 9 luku. Huostaanotto
- 10 luku. Sijaishuolto
- 11 luku. Rajoitukset sijaishuollossa
- 12 luku. Jälkihuolto
- 13 luku. Valvonta
- 14 luku. Asian käsittely hallintotuomioistuimessa
- 15 luku. Muutoksenhaku
- 16 luku. Erinäiset säännökset
- 17 luku. Voimaantulosäännökset



Lastensuojelu (LsL3§)

- Lastensuojelua on lapsi- ja perhekohtainen lastensuojelu. Sen lisäksi kunta järjestää lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämiseksi ehkäisevää lastensuojelua. (LsL 3 §) kts. Luku 2
- Lapsi- ja perhekohtaista lastensuojelua ovat
 - Lastensuojelutarpeen selvitys
 - Avohuollon tukitoimet
 - Lapsen kiireellinen sijoitus ja huostaanotto
 - Em. Liittyvä sijaishuolto ja jälkihuolto



Ehkäisevä lastensuojelu Lsl 3§

- Kaikki toiminta, jolla edistetään ja turvataan lapsen kasvua, kehitystä ja hyvinvointia sekä tuetaan vanhemmuutta. Ehkäisevää lastensuojelua on myös kunnan muiden palvelujen piirissä kuten terveydenhuollossa, päivähoitossa, opetuksessa ja nuorisotyössä annettava erityinen tuki silloin, kun lapsi tai perhe ei ole lastensuojelun asiakkaana.



Ehkäisevän lastensuojelun paikka

Lasten hyvinvoinnin
edistäminen

Riskialttiissa olosuhteissa eläviä
lapsia koskeva tuki

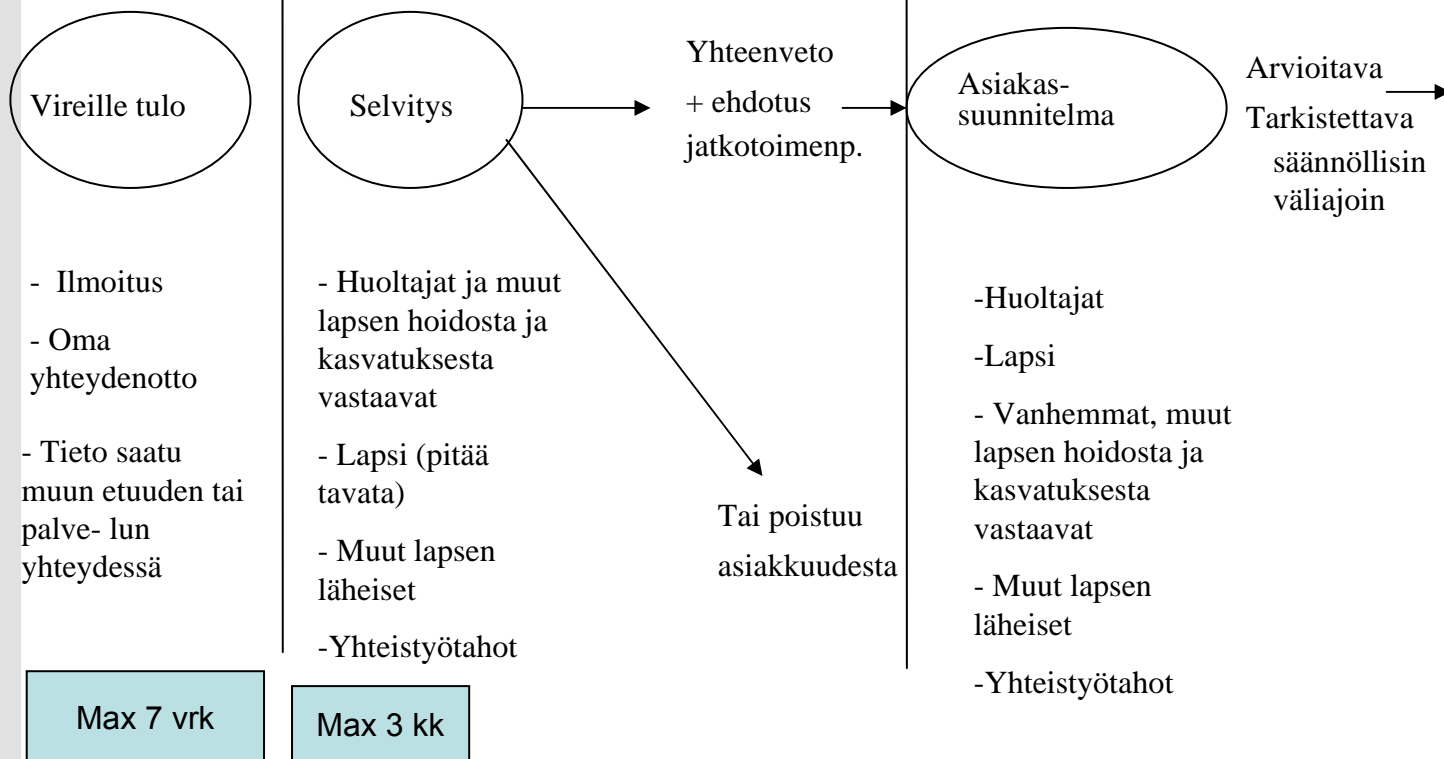
Lapsen erityisten tarpeiden
huomioon ottaminen

Yksilökohtainen,
korjaava lastensuojelu



LASTENSUOJELUN ASIAKASPROSESSIN ALKUVAIHE

LASTENSUOJELUTARPEEN SELVITYS AVOHUOLTO





Lapsen asema uudessa lastensuojelulaissa

- Lapsi on oikeuden haltija
- Aikuinen on vastuunkantaja (tukee, kunnioittaa, suojelee ja toteuttaa lapsen oikeuksia)
- Lapsen toivomusten ja mielipiteen selvittäminen ja niiden huomioon ottaminen koskee kaikenikäisiä lapsia
- Kuuleminen ja itsenäinen puhevallan käyttö koskee 12 vuotta täyttäneitä.



Lain keskeisiä uudistuksia

- Oikeus tietoon ja mielipiteiden ilmaisemiseen (5 §)
- Lapsen mielipiteen selvittämisen, kuulemisen ja puhevallan käytön täsmentäminen todellisuudessa toteutuviksi ja lapsen osallisuuden turvaaviksi oikeuksiksi (20 ja 21 §)
- Edunvalvojan määrääminen lapselle ristiriitatilanteissa (22 §)
- Menettelysäännökset kuten lapsen tarpeista lähtevä alkuarviointi (27 §) ja lapsen tapaaminen (29 §)
- Avohuollossa vanhempien vastustaessa lupa lapsen tutkimiseen hallinto-oikeudelta (28 §)



- Ilmoitusvelvollisuus muuttotilanteissa (25 §:n 5 mom.) ja poliisille eräiden lapsen kohdistuneiden rikosten epäilystä (25 §:n 6 mom.)
- Huostaanotetun lapsen vanhemmille oma kuntoutumissuunnitelma (30 §:n 3 mom.)
- Lapsen läheisverkoston kartoittaminen ennen kodin ulkopuolista sijoitusta (32 §)
- Sijaishuoltopaikan valintakriteerit (50 §) ja terveystarkastus (51 §)
- Laitoshuollon paikka- ja henkilöstömitoitukset lakiin (59-60 §)
- Jälkihuoltovelvoitteen täsmentäminen ja laajentaminen (75-76 §)
- Itsenäistymisvaroja koskevat säännökset (77 §)
- Toiseen kuntaan sijoitetun lapsen palvelujen (liittyvät lait) ja valvonnassa tarvittavan tiedonkulun turvaaminen (78-79 §)



Päätöksenteko

- Tavoitteena asiantuntemuksen ja puolueettomuuden parantaminen päätöksenteossa
- Valmisteluvaiheessa lastensuojelun asiantuntijaryhmä
- Tahdonvastaisissa huostaanottoasioissa ensivaiheen päätöksenteko hallinto-oikeudessa kunnan viranhaltijan hakemuksesta
- Oikeusturvan kannalta tärkeissä lastensuojeluasioissa johtava viranhaltija tekee päätöksen sosiaalityöntekijän valmisteltua asian
- Suora valitusoikeus viranhaltijapäätöksestä hallinto-oikeuteen
- Muissa lastensuojeluasioissa lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä
- Hallintotuomioistuinkäsittelyä koskevia menettelysäännöksiä mm. lapsen kuulemisesta ja avustamisesta, valmisteleavasta suullisesta käsittelystä ja väliaikaisista määräyksistä



Tulevaisuuden haasteita

(Jukka Mäkelä 2008)

- Sektorirajojen ylittäminen niin promotiivisessa, preventiivisessä kuin hoitavassakin työssä
- Erityispalvelut peruspalvelujen tukena
- Kehitysympäristöjen tukeminen



II Kumppanuus

Lapsen ja nuoren kehitysympäristö =

- Fyysisen ympäristö, jossa tapahtuu kehitystä, johon lapsi/nuori on itse osallinen vuorovaikutuksessa toisen ihmisen/ihmisten kanssa
- Koti, päivähoito, koulu
- Sosiaaliset verkostot, Internet, pelimaailma



STAKES; Jukka Mäkelä

- Kehitysympäristöjen voimavarat ja tarpeet jääneet vähälle huomiolle
- Tarvitaan uusia työmenetelmiä ja malleja ja uutta ajattelua
 - häiriökeskeisyydestä kehityskeskisyyteen
 - hoitomenetelmiä kehitetty enimmäkseen erityispalveluiden sisällä
 - aktiivisen vuorovaikutuksen menetelmät sopivat kaikkiin kehitysympäristöihin
 - tuki, varhainen puuttuminen, osa hoidosta



STAKES; Jukka Mäkelä

- Kehitysympäristöjen toiminta on hyvän lapsuudenaikaisen kehityksen pohja
 - Se miten lapsen/nuoren kanssa ollaan ja toimitaan tässä ja nyt arkipäivän tilanteissa kotona, päivähoitossa, koulussa, kaveripiirissä on kehityksen peruselementtejä
 - Onnistumiset, kysymykset, ongelmat ovat osa kehitysympäristöjen arkea ja niille kuuluvia asioita
- Korjaavia toimenpiteitä varten lasta/nuorta ei tule irrottaa näistä ympäristöistä



Moniammatillisuuden käsite

(Lähde Woodruff & McGonigel 1988)

MULTIPROFESSIONAL Monitieteinen	INTERPROFESSIONAL Tieteiden välinen	TRANSPROFESSIONAL Poikkitieteellinen
<ul style="list-style-type: none">-kukin asiantuntija tekee oman arvion-asiakkaat tapaavat asiantuntijoita erikseen-omat suunnitelmat-epävirallista	<ul style="list-style-type: none">-omat arviot-asiakkaat tapaavat tiimin tai edustajan-erilliset suunnitelmat jaetaan-tapauskohtaista	<ul style="list-style-type: none">-tiimin jäsenet ja asiakkaat tekevät arvion yhdessä-yhteinen, asiakkaan voimavaroille rakentuva suunnitelma-kumppanuustiimit, jatkuva konsultaatio



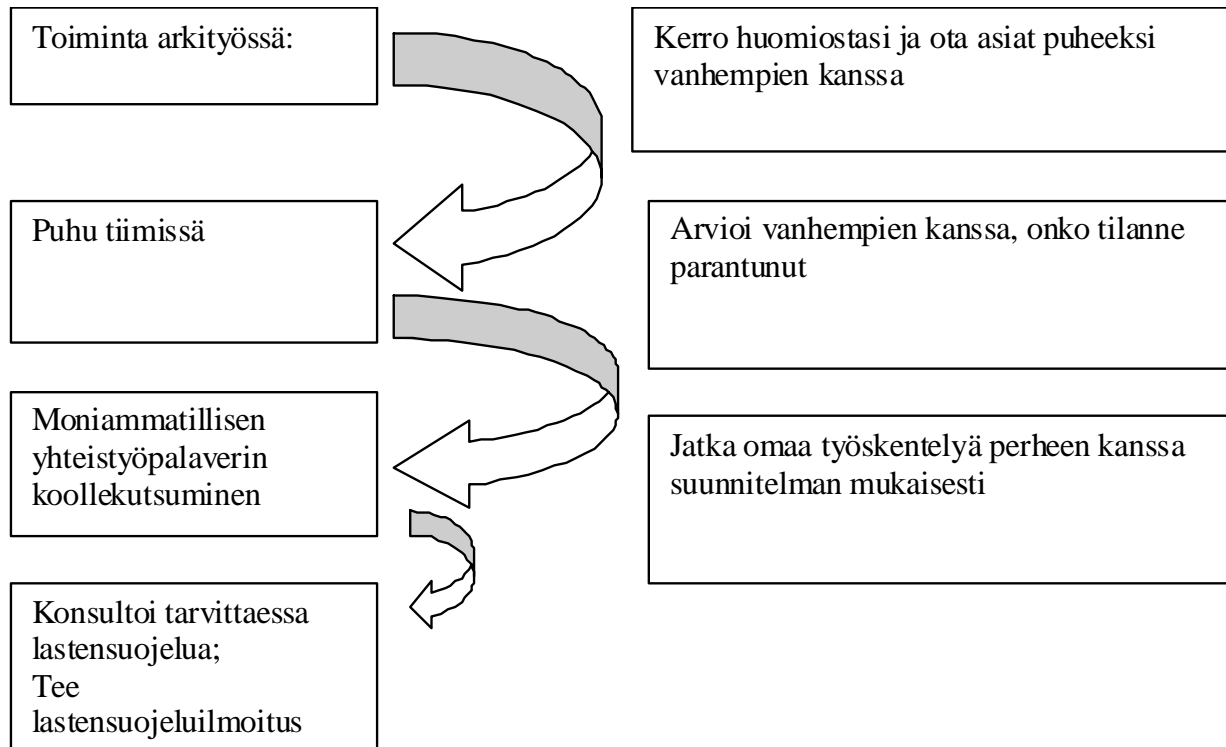
Miksi tarvitaan moniammatillisuutta? (Lähde

Department of Health: Framework for the Assessment of Children in Need and their families)

- ❖ Lapsen ja perheen tilanteen arviointi vaatii eri näkökulmia:
 - ❖ lapsen kehitykselliset tarpeet (terveys, käyttäytyminen, perhe- ja sosiaaliset suhteet, identiteetti, oppiminen, jne.)
 - ❖ vanhemman toimintakyky (perushuolenpito, turvallisuuden varmistaminen, emotionaalinen lämpö, oppimisen tukeminen, ohjaus ja rajat, vakaus ja jatkuvuus)
 - ❖ perhe- ja ympäristötekijät (historia, asuminen, työ, toimeentulo, ympäristön resurssit, jne.)



Stakes; Hanna Heinonen 2008





Moniammatillisuutta tarvitaan

1. Lasten ja nuorten hyvinvointipoliittisessa työssä
2. Lastensuojelun tarpeen / lapsen ja vanhempien tuen sekä voimavarojen arvioinnissa
3. Lasten ja lapsiperheiden tukityössä (kuntouttava/tukeva työ)
4. Asiantuntijan näkemyksinä
5. Asiakassuunnitelmien laadinnassa ja arvioinnissa



STAKES; Hanna Heinonen 2008

- ❖ Ongelmana on, että toimintatapoja voidaan tarkastella sekä paikkakuntakohtaisesti että työntekijäkohtaisesti (esim. perhetyö)
- ❖ Eri ammattien toimintatapojen erilaisuus on hämmentävää → moninäkökulmaisuuuden haaste
- ❖ Yhteiset toimintatavat vaativat yhteisen ajan löytämistä työskentelylle



Yhteistyö saadaan toimivaksi

STAKES;Hanna Heinonen 2008

- ❖ viemällä työskentely riittävän konkreettiselle tasolle
- ❖ luopumalla hierarkkisista yhteistyön malleista
- ❖ ottamalla rohkeasti käsittelyyn ristiriidat ja erilaiset näkemykset
- ❖ arvioimalla vaihtoehtoisia toimintatapoja, eikä vain tavoittelemassa yksimielisyyttä



Päivähoidon keskeinen rooli varhaisessa puuttumisessa (Maija Rauhala 2007)

- Ammattitaito
- Läheinen suhde lapseen ja tieto lapsen arjesta
- Mahdollisuus seurata lapsen kehitystä ja kasvua
- Säännöllinen kontakti lapsen vanhempiin
- Vertailukohtana muut lapset



Huolen tunnistaminen

- Intuitio, huoli
- Keskustelu muiden työntekijöiden kanssa asiasta
- Huolen avaaminen ja analysointi, huolen suuruuden arviointi
- Omien toimintamahdollisuuksien arviointi



- Huolen puheeksi ottaminen vanhempien kanssa.
- Huoleen puuttuminen mahdollisimman varhaisessa vaiheessa, tietoisesti ja ammatillisesti
- Ohjaus eteenpäin kun huoli kasvaa, eivätkä voimavarat yksin riitä



Lastensuojelun ohjaama lapsi päivähoidossa

- Päivähoidon normaali arki on lapselle hyvää ja turvallisuutta luovaa
- Ammatillinen työote
- Palvelujärjestelmä tiedossa
- Osallistuminen yhteistyöpalavereihin
- Konsultaatio ja työnohjaus tarvittaessa
- Kasvatuskumppanuus työote



Esteitä hyvälle yhteistyölle

- Asenteet
- Asiakkaan tilanteen kohtaaminen tunnetasolla
- Työntekijä kokee asian pelottavaksi ja liian haastavaksi
- Työntekijä ei tunne palvelujärjestelmää
- Muuttuneen yhteiskunnan haasteet



Kehittämistarpeet

- Varhaiskasvatuspalvelujen monipuolisuuden lisääminen
- Vanhemmuuden ja perheiden kasvatustyön tukeminen päivähoidon yhdeksi painopistealueeksi. Kasvatuskumppanuus toimivaksi
- Lapsen tarve pysyviin ihmissuhteisiin tulee turvata myös päivähoitossa.
- Enimmäisryhmäkoko.
- Erityistä tukea tarvitsevien lasten aseman parantaminen päivähoitossa.



- Riittävät konsultaatiomahdollisuudet ja asiantuntijapalvelut
- Tiivis yhteistyö kaikkien lapsiperhepalveluiden kanssa.



Lastensuojelun periaatteet

- Lapsen etu
- Koko perheen tukeminen
- Osallisuus
- Yhdenvertaisuus
- Suhteellisuus
- Suunnitelmallisuus
- Palvelujen oikea-aikaisuus

(Is-kehittämistyöryhmä syyskuu 2007)